

**AVTODAŞIYICILARIN VƏ EKSPEDİTORLARIN MÜLKİ MƏSULİYYƏTİNİN SİĞORTASI
QAYDALARI**

Bakı 2022

MÜNDƏRİCAT

- Maddə 1. Əsas anlayışlar
- Maddə 2. Ümumi müddəalar
- Maddə 3. Sığortanın predmeti və sığorta obyektı
- Maddə 4. Sığorta sinfi
- Maddə 5. Sığorta ərazisi
- Maddə 6. Sığorta riski və sığorta hadisəsi
- Maddə 7. Sığorta təminatının həcmi, sığorta riskləri
- Maddə 8. Sığorta risklərindən istisnalar və (və ya) sığorta təminatında məhdudiyətlər
- Maddə 9. Sığorta məbləğinin müəyyən edilməsi qaydası
- Maddə 10. Azadolma məbləği
- Maddə 11. Sığorta müqaviləsinin bağlanması qaydası
- Maddə 12. Sığorta müqaviləsinə əlavələr və dəyişikliklər edilməsi və xitam verilməsi qaydası
- Maddə 13. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam vermə ilə bağlı xəbərdar etmə
- Maddə 14. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam vermənin nəticələri
- Maddə 15. Xüsusi şərtlər
- Maddə 16. Sığorta müqaviləsinin qüvvəyə minməsi
- Maddə 17. Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olma müddəti
- Maddə 18. Sığorta müqaviləsi qüvvədə olduğu zaman tərəflərin qarşılıqlı münasibətləri
- Maddə 19. Sığorta haqqı
- Maddə 20. Sığorta hadisəsi baş verdikdə Sığortalının vəzifələri
- Maddə 21. Zıyanın qarşısının alınması və həcmnin azaldılması
- Maddə 22. Sığortaçı tərəfindən nəzarət
- Maddə 23. Sığorta haqqının hesablanması və ödənilməsi
- Maddə 24. Valyuta haqqında qeyd-şərt
- Maddə 25. Sığorta ödənişinin verilməsi üçün tələb olunan sənədlərin siyahısı
- Maddə 26. Sığorta ödənişinin həyata keçirilməsi qaydası və şərtləri
- Maddə 27. Sığorta ödənişinin verilməsindən imtinanın əsasları
- Maddə 28. Sığortalının və Sığortaçının hüquqları və vəzifələri
- Maddə 29. Sığorta müqaviləsinin şərtlərinin yerinə yetirilməməsinə görə tərəflərin məsuliyyəti
- Maddə 30. Mübahisələrin həlli qaydası
- Maddə 31. Avtomobillə yük daşıyıcısının məsuliyyətinin sığortalanmasının əlavə şərtləri
- Maddə 32. Ekspeditorun məsuliyyətinin sığortalanmasının əlavə şərtləri
- Maddə 33. Sığorta tarifləri və onların iqtisadi əsaslandırılması.

Maddə 1. Əsas anlayışlar

Bu Qaydalarda və bu Qaydalar əsasında bağlanmış sığorta müqavilələrində aşağıdakı əsas anlayışlardan istifadə olunur:

Sığortaçı - sığorta qanunvericiliyi əsasında sığorta fəaliyyətini həyata keçirmək üçün müvafiq lisenziyaya malik olan, Sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan sığorta hadisəsi baş verdiyi halda qanunvericiliklə və ya müqavilə ilə müəyyən olunmuş qaydada sığorta ödənişini vermək öhdəliyi daşıyan Sığorta müqaviləsinin tərəfi;

Sığortalı - sığorta haqqı ödəyən, sığorta obyektinin sığorta etdirilməsində sığorta marağı olan sığorta müqaviləsinin tərəfi;

Sığorta obyekt - Sığortalının sığorta olunan əmlakla bağlı qanunazidd olmayan əmlak mənafeleəri;

Sığorta hadisəsi - Sığorta müqaviləsinə görə sığorta ödənişinin Sığortalıya, yaxud Faydalanan şəxsə ödənilməsi üçün əsas olan, Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində baş verən hadisə və ya yaranan hal;

Faydalanan şəxs - Sığorta müqaviləsinə əsasən sığorta ödənişi verilməli olan şəxs;

Sığortanın müddəti - sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət. Sığorta müqaviləsində başqa cür hal nəzərdə tutulmamışdırsa sığorta təminatı sığorta müqaviləsində qeyd olunmuş müddəti əhatə edir;

Sığorta məbləği - Sığorta olunan risklər üzrə Sığortaçının öhdəliyinin Sığorta müqaviləsi ilə müəyyənləşdirilmiş məbləğlə ifadə olunan son həddi;

Sığorta tarifi - sığorta haqqının sığorta məbləğindən faizlərlə ifadə olunmuş tarifi;

Sığorta haqqı - risklərin qəbul edilməsi və ya bölüşdürülməsi müqabilində Sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan qaydada Sığortalının Sığortaçıya ödəməli olduğu pul məbləği;

Sığorta ödənişi - sığorta hadisəsi baş verdikdə, qanunvericiliyə, həmçinin sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq sığortaçı tərəfindən ödənilən maliyyə kompensasiyasıdır;

Azadolma məbləği - sığorta hadisəsi nəticəsində yaranan itkilərin və ya dəyən zərərin sığorta təminatı ilə əhatə olunmayan və Sığortalının üzərində qalan hissəsi;

Mühüm şərtlər - Sığorta müqaviləsində, yaxud Sığorta şəhadətnaməsində göstərilmiş və Sığortalı tərəfindən yerinə yetirilməməsi Sığortaçının sığorta ödənişi verməkdən imtina etməsi və ya Sığorta müqaviləsinə, yaxud Sığorta şəhadətnaməsinə ləğv etməsi üçün əsas olan şərtlər;

Sığortanın ərazisi - sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu ərazi;

Daşıyıcı - yükün daşınması müqaviləsi əsasında yükəgöndərən tərəfindən ona həvalə olunmuş yükü təyinat məntəqəsinə daşımaq və onu səlahiyyətli şəxsə təhvil vermək öhdəliyini öz üzərinə götürmüş şəxs;

Nəqliyyat-ekspeditor xidməti - istənilən nəqliyyat növü ilə yükdaşımaların təşkili və poçt rabitəsi sahəsində daşımalar istisna olmaqla, yükdaşımalar üçün zəruri olan daşıma və digər sənədlərin rəsmiləşdirilməsi üzrə xidmətlərin göstərilməsi;

Nəqliyyat-ekspeditor müqaviləsi - bir tərəfin (ekspeditorun) ödəniş aparmaq və digər tərəfin (müşərinin) xərcləri hesabına yüklərin daşınması ilə bağlı müqavilə ilə müəyyən olunmuş xidmətlərin yerinə yetirilməsinin təşkilini öz üzərinə götürməsi üçün əsas olan mülki-hüquqi müqavilə;

Ekspeditor - nəqliyyat-ekspeditor müqaviləsi ilə müəyyən olunmuş nəqliyyat-ekspeditor xidmətlərini yerinə yetirən və (və ya) təşkil edən şəxs;

Kontragent - müqavilə üzrə öz üzərinə öhdəlik götürmüş fiziki, yaxud hüquqi şəxs, müqavilədə bir-biri ilə qarşılıqlı münasibətdə tərəflərdən hər biri;

Yükəgöndərən (göndərən) - daşıma müqaviləsi əsasında öz adından, yaxud da yük sahibinin adından çıxış edən, daşıma sənədində göstərilən fiziki və ya hüquqi şəxs.

Səlahiyyətli şəxs (yükalan) - yükü qəbul etməyə səlahiyyəti olan, yüklərin daşınmasından, yaxud nəqliyyat-ekspeditor xidmətlərinin göstərilməsindən irəli gələn öhdəliklər əsasında Sığortalıya qarşı tələb irəli sürmək hüququna malik olan fiziki və ya hüquqi şəxs.

Yük - bu Qaydalara görə “yük” anlayışı müəyyən edilmiş qaydada daşıma və ya göndərilmə üçün qəbul olunmuş bütün mal və ya əmlakın ümumi adı mənasını verir; “yük” anlayışına yüklərin daşınması üçün nəzərdə tutulan konteyner və nəqliyyat vasitələri (qoşqu, yarımqoşqu) aid edilmir;

Təhlükəli yük - daşıma zamanı xas olduqları xüsusiyyətlər səbəbindən həyat üçün və insanların sağlamlığına təhlükə yarada, ətraf mühitə zərər yetirə, maddi qiymətliləri korlaya və ya məhv edə biləcək maddələr, onlardan hazırlanmış məmulatlar, istehsalat və ya digər təsərrüfat fəaliyyəti tullantıları;

Marşrut - nəqliyyat vasitəsinin yola düşmə və təyinat məntəqələri arasında ən yaxın və (və ya) ən məqsədəuyğun (həyata keçirilən fəaliyyətin - daşımanın/göndərilmənin) hərəkət xətti;

Avtomobil - xüsusi gövdə (furqon, yük platforması, platforma, sistem və s.) ilə təchiz olunmuş yükün/konteynerin daşınması üçün nəzərdə tutulan nəqliyyat vasitəsi;

Avtodartıcı - qoşulan sistemləri yedəkləmək üçün uyğunlaşdırılmış ballast üçün nəzərdə tutulan gövdəsiz və ya xırda gövdəli avtomobil - nəqliyyat vasitəsi; avtodartıcıların aşağıdakı növləri var:

- a) yəhərli dartıcı (yarımqoşqular üçün);
- b) yedək maşını (qoşqular üçün).

Qoşqu - avtomobillə yedəyə alınması nəzərdə tutulan nəqliyyat vasitəsi;

Yarımqoşqu - bir hissəsinin avtomobillə, axırncının isə yarımqoşqunun və onun çəkisinin cüzi bir hissəsini öz üzünə götürə biləcəyi bir şəkildə avtomobillə qoşulma üçün nəzərdə tutulan qoşqu - nəqliyyat vasitəsi;

Avtoqatar - avtomobildən (yük, yaxud dartıcı), dartı-qoşqu qurğusu (qurğuları) ilə birləşən yarımqoşqudan və (yaxud) qoşqu(lar)dan ibarət avtomobil qatarı ("qoşulma"); avtoqatarlarm aşağıdakı növləri var:

- a) yük avtomobili-qoşqu tərkibli avtoqatar;
- b) dartıcı-qoşqu tərkibli avtoqatar;
- c) dartıcı-yarımqoşqu-qoşqu tərkibli avtoqatar.

Bir nəqliyyat vasitəsi üzrə limit - bu Qaydalara əsasən, Sığorta müqaviləsi ilə digər hallar nəzərdə tutulmazsa, "bir nəqliyyat vasitəsi üzrə limit" anlayışı Sığortaçının bir avtomobil, yaxud bir avtoqatar üzrə sığorta ödənişinin limiti (son həddi) mənasını verir;

Konteyner - malların daşınması zamanı bir neçə dəfə istifadə olunmaq üçün nəzərdə tutulan, xüsusi olaraq, yüklərin aralıq yüklənməsi olmadan nəqliyyatın müxtəlif növləri ilə daşınma üçün nəzərdə tutulmuş, gövdəyə yerləşdirilmək üçün tam və ya qismən qapalı qab rolunu oynayan daşıma avadanlığı (çıxma furqon, sistem və ya digər buna bənzər konstruksiya); "Konteyner" termini konteynerin göstərilən növə uyğun qurğularını və avadanlığını özündə cəmləşdirir, bir şərtlə ki, bu cür qurğular və avadanlıq konteynerlə birgə daşınmış olsun. "Konteyner" termini "nəqliyyat vasitəsi" anlayışına daxil edilmir və nəqliyyat vasitələri üçün nəzərdə tutulan qurğuları və ya ehtiyat hissələrini, habelə qablaşdırmanı əhatə etmir;

Ərizə - Sığorta olunmaq məqsədilə Sığortalı tərəfindən doldurulan ərizə forması; ərizə formasında sığorta predmetinə dair Sığortalı tərəfindən göstərilən bütün məlumat və halların həqiqətə uyğun və dolğun olması bu Sığorta müqaviləsinin Mühüm şərtidir.

Yükün/konteynerin/qoşqunun itməsi -daşıma/göndərilmə müqaviləsi əsasında həvalə olunmuş yükün/konteynerin/qoşqunun oğurlanması;

Yükün/konteynerin/qoşqunun korlanması - fiziki bütövlüyün pozulması, mənfi dəyişikliklər, keyfiyyətin pisləşməsi;

Yükün/konteynerin/qoşqunun məhv olması - zədələnmiş yükün/konteynerin/qoşqunun bərpa qeyri- mümkün olduğu, yaxud da bərpa xərcləri sığorta hadisəsi baş verdiyi tarixdə həqiqi dəyərə bərabər olduğu və ya onu ötdüyü hallarda baş verən korlanma.

Assistans şirkəti - sığorta sahəsində yardımçı fəaliyyət göstərən hüquqi şəxs;

Maddə 2. Ümumi müddəalar

2.1. Bu Qaydalar Azərbaycan Respublikasının qoşulduğu beynəlxalq konvensiyalar da daxil olmaqla, Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə, beynəlxalq nəqliyyat qanunvericiliyinə müvafiq olaraq işlənib hazırlanmış və tətbiq olunurlar. Bu Qaydalar avtomobillə yük daşıyıcılarının və ekspeditorların yüklərin daxili və beynəlxalq daşımaları və göndərilməsi sahəsində öz fəaliyyətlərini həyata keçirmələri zamanı onların mülki məsuliyyətinin sığortası müqaviləsinin şərtlərini və bağlanması qaydasını müəyyən edir. Sığorta müqaviləsinin bağlanması və icrası zamanı tərəflər aşağıdakıları rəhbər tuturlar:

- a) Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan qanunvericiliyini;
- b) məcburi qaydada və ya daşıma müqaviləsinin şərtlərindən irəli gələrək, beynəlxalq nəqliyyat konvensiyalarının müddəalarını;
- c) müvafiq ölkənin nəqliyyat qanunvericiliyinin müddəalarını;
- ç) Sığorta müqaviləsinin müddəalarını.

2.2. Bu Qaydalara müvafiq olaraq, Sığorta müqaviləsinə əsasən həm Sığortalının məsuliyyət riski, həm də belə bir məsuliyyətin həvalə oluna biləcəyi digər şəxsin (Sığorta olunanın) məsuliyyət riski sığortalana bilər. Zərər yetirməyə görə məsuliyyət riski sığortalananmış şəxsin adı Sığorta müqaviləsində göstərilməlidir və əgər Sığorta olunanın adı Sığorta müqaviləsində göstərilməzsə, bu zaman Sığortalının özünün məsuliyyət riski sığortalananmış hesab olunur. Sığorta müqaviləsi ilə Sığorta olunanın məsuliyyəti ilə bağlı sığorta müdafiəsi nəzərdə tutulduğu hallarda bu Qaydaların bütün müddəaları və Sığorta müqaviləsinin şərtləri Sığortalının, yaxud da müvafiq olaraq Sığorta olunanın fəaliyyətinə tətbiq olunan hissəsi ilə bağlı həm Sığortalı, həm də Sığorta olunan üçün məcburi hesab olunur.

2.3. Bu Qaydalara əsasən, Sığorta müqaviləsi ilə digər şərtlər nəzərdə tutulmadığı təqdirdə, yükün öz və (və ya) icarəyə götürülmüş nəqliyyat vasitələri ilə daşınması və yola salınması ilə əlaqədar olaraq, Sığortalının məsuliyyət riski “Barələrində müvafiq sığortanın həyata keçirildiyi nəqliyyat vasitələrinin siyahısı”nda göstərilən həmin nəqliyyat vasitələrindən istifadə zamanı sığortalananmış hesab olunur.

2.3.1. Öz nəqliyyat vasitələrindən istifadə ilə bağlı xüsusi qeyd: yükün daşınması/göndərilməsi sığorta təminatı ilə o şərtlə əhatə olunur ki, avtoqatarın tərkibi “Barələrində müvafiq sığortanın həyata keçirildiyi nəqliyyat vasitələrinin siyahısı”nda göstərilən nəqliyyat vasitələrindən təşkil edilmiş olsun.

2.3.2. İcarəyə götürülmüş nəqliyyat vasitələrindən istifadə ilə bağlı xüsusi qeyd: icarə müqaviləsi əsasında Sığortalı tərəfindən istifadə olunan nəqliyyat vasitələri ilə daşıma Sığortalının daşıyıcı/ekspeditor qismində göstərilədiyi yol vərəqəsi və mal-nəqliyyat qaiməsi (o cümlədən, qüvvədə olan qanunvericiliyə müvafiq olaraq digər nəqliyyat sənədləri) rəsmiləşdirildiyi təqdirdə sığorta təminatı ilə əhatə olunur.

Maddə 3. Sığorta predmeti və sığorta obyektı

3.1. Bu qaydalara əsasən sığorta predmeti sığorta müqaviləsi üzrə sığortalının bu qaydaların 7-ci maddəsində əks olunmuş şəxslər qarşısında mülki məsuliyyətidir.

3.2. Bu Qaydalara əsasən sığortanın obyektı Sığortalının ekspeditor, yaxud yüklərin avtomobil nəqliyyat növü ilə daşıyıcısı qismində öz fəaliyyətini həyata keçirdiyi zaman üçüncü tərəflərə vurduğu zərəri qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada ödəmək vəzifəsi ilə bağlı onun qanunvericiliyə zidd olmayan əmlak mənafehidir.

Maddə 4. Sığorta sinfi

Bu Qaydalara əsasən təqdim olunan sığorta məhsulu sığortalının yükdaşıyan qismində nəqliyyat vasitəsindən istifadə edərkən üçüncü şəxslərə vurduğu zərərin əvəzini ödəmək öhdəliyi ilə əlaqədar onun əmlak mənafehinə dəyən zərərin əvəzinin tam və ya qismən ödənilməsi miqdarında sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan yük daşıyanın mülki məsuliyyətinin sığortası sinfinə aiddir.

Maddə 5. Sığorta ərazisi

Bu Qaydalara müvafiq olaraq, sığorta ərazisi Sığorta müqaviləsi ilə müəyyən olunur və “sığorta ərazisi” anlayışı aşağıdakı mənanı verir: daşıma marşrutu, yaxud da aşağıda sadalananlardan biri: hüdudlarında yükün daşınmasının/göndərilməsinin həyata keçirildiyi yaşayış məntəqəsi, region və ölkə.

Maddə 6. Sığorta hadisəsi

6.1. Sığortalının həyata keçirdiyi fəaliyyət nəticəsində sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu

müddət ərzində baş vermiş, nəticədə Sığortalının mülki məsuliyyətinin yarandığı və Sığortaçının isə sığorta ödənişini vermək öhdəliyinin yarandığı hal zamanı baş verən hadisə sığorta hadisəsi kimi qəbul edilir.

6.1. Hadisə sığorta hadisəsi kimi tanındığı zaman, Sığortaçı həm özü tərəfindən könüllü qaydada təsdiq olunan, Sığortalıya qarşı mülki qanunvericilik normalarına müvafiq şəkildə zərərin ödənilməsi ilə bağlı irəli sürülən iddia, həm də məhkəmə orqanlarının qanuni qüvvəyə minmiş qərarı əsasında sığorta ödənişini həyata keçirə bilər.

Maddə 7. Sığorta təminatının həcmi, sığorta riskləri

Sığortalının mülki məsuliyyətinin həcmi qüvvədə olan beynəlxalq və milli nəqliyyat qanunvericiliyinin şərtlərinə müvafiq qaydada müəyyən olunur. Əgər tətbiq olunan qanunvericilikdə Sığortalının məsuliyyətinin yükün dəyəri elan olunduğu zaman, ya da daşıma/göndərilmə müqaviləsi üzrə tərəflərin razılığı əsasında arta biləcəyini nəzərdə tutan müddəa olarsa, onda məsuliyyətin bu cür artımı onun Sığorta müqaviləsində birbaşa göstəriləyi şərtlər daxilində sığortalanmış hesab olunur. Sığortaçı bu zaman əlavə sığorta haqqının ödənişini tələb etmək hüququna malikdir. Sığortalının məsuliyyətinin artması qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq, nəqliyyat sənədləri ilə rəsmiləşdirilməlidir.

Bu Qaydalara müvafiq olaraq, aşağıdakı risklər bəyan olunur və sığorta təminatı ilə əhatə olunurlar:

7.1. “daşımaya/göndərilməyə qəbul edilmiş yükün itməsinə, məhv olmasına, yaxud korlanmasına görə səlahiyyətli şəxs qarşısında mülki məsuliyyət”

Hazırkı bəndə əsasən, Sığortalının səlahiyyətli şəxs qarşısında daşıma/göndərilmə müqaviləsinə müvafiq olaraq, yük qəbul edildiyi andan etibarən və o, yükalan, yaxud da digər daşıyıcıya/ekspektorə təhvil verilən anadək onun itməsinə, məhv olmasına, yaxud korlanmasına görə zərərin kompensasiya olunması üzrə məsuliyyət riski sığortalana bilər.

7.1.1. “daşımaya/göndərilməyə qəbul olunmuş yükün itməsinə, məhv olmasına, yaxud korlanmasına görə səlahiyyətli şəxs qarşısında mülki məsuliyyət riskinə dair xüsusi şərtlər”:

a) Barəsində Sığorta müqaviləsi bağlanmış yüklərin daşınması üzrə fəaliyyətə uyğun olaraq, yükün Sığortalı, yaxud da onun qanuni nümayəndəsi tərəfindən müşayət olunması şərtilə, daşınan yükün saxlanması və boşaltma, yaxud yükləmə məntəqəsinə çatdırılması məqsədilə daşınan yükün (onun bir hissəsinin) müvafiq yükün daşınması üçün yararlı olan digər nəqliyyat vasitəsinə məcburən və zərurətdən irəli gələrək yenidən yüklənməsi halları da daxil olmaqla, daşımaya qəbul olunmuş yükə dəyən zərərlər, yaxud onun itməsinə görə mülki məsuliyyət sığorta təminatı ilə əhatə olunur.

b) hazırkı risk üzrə sığorta təminatının şərti aşağıdakı tələbdən ibarətdir:

- qoşqu (yarımqoşqu) liman zonası, yaxud gəmidə olan hallar istisna edilməklə, daima avtomobilə (dərəcəyə) qoşulmuş vəziyyətdə olmalıdır.

7.1.2. Əlavə olaraq, Sığorta müqaviləsində birbaşa göstəriləyi hallarda aşağıdakı risklər sığortalana bilər:

7.1.2.1. Yükün səlahiyyətsiz şəxsə verilməsi ilə əlaqədar olan itməsinə görə zərərin ödənilməsi üzrə sığortalının səlahiyyətli şəxs qarşısında mülki məsuliyyətinin yaranması riski. Sığortaçının hazırkı yarım bənddə göstərilən riskə görə məsuliyyəti aşağıdakı tələblərə əməl olunduğu təqdirdə yaranır:

a) Sığortalı yükün müvəqqəti saxlama, gömrük anbarına yerləşdirilməsi zamanı malın saxlanmaya qəbul edilməsini təsdiq edən müvafiq sənədi (anbarın möhürü ilə təsdiq olunmaqla anbar əməkdaşının imzası ilə), habelə milli gömrük qanunvericiliyinin tələblərinə uyğun olaraq, gömrük orqanları tərəfindən rəsmiləşdirilmiş sənədləri qəbul etmiş olarsa;

b) yük alıcıya təhvil verilən zaman Sığortalı yükalan tərəfindən imzalanmış və yükalanın möhürü ilə təsdiqlənmiş mal-nəqliyyat qaiməsinin bir nüsxəsini əldə etməlidir. Möhürün məzmunu yükalanın mal-nəqliyyat sənədinin (mal-nəqliyyat qaiməsi) müvafiq qrafasında göstərilən məlumatlara uyğun olmalıdır;

c) yükün alıcıya təhvil verilməsi yükalan tərəfindən yükün qəbul edilməsinə dair, o cümlədən, tarixini, təşkilat rəhbərinin imzasını, təşkilatın möhürünü və nümayəndənin pasport məlumatlarını əks etdirən qanuni vəkalətnamənin əsli, yaxud da yükalanın müvafiq yükü almasına dair qanuni səlahiyyətlərini əks etdirən digər sənəd təqdim olunduğu zaman həyata keçirilir. Vəkalətnamənin üzərindəki möhür alıcının mal-nəqliyyat sənədinə vurulan möhürlə zahiri görünüş və məzmun etibarilə üst-üstə düşməlidir.

ç) yuxarıda göstərilən tələblərin yerinə yetirilməsinin sübut edilməsi öhdəliyi Sığortalının üzərinə düşür.

7.1.2.2. Sığortalının itmiş və ya korlanmış yükə görə yük sahibi tərəfindən ödənilmiş gömrük ödəmələrinin kompensasiyası üzrə məsuliyyət riski;

7.1.2.3. BYD kitabçası istisna olunmaqla, Sığortalının malla bərabər göndərilən sənədlərin itməsinə görə məsuliyyət riski.

7.2. «daşınan yük/konteynerlə zərər vurulması nəticəsində üçüncü şəxslər qarşısında məsuliyyət»

Hazırkı bəndə əsasən, Sığortalının daşımaya qəbul olunmuş yük/konteyner vasitəsilə vurulmuş zərərin ödənilməsinə görə üçüncü şəxslər qarşısında mülki məsuliyyət riski sığortalana bilər (daşıma/göndərilmə müqaviləsinə uyğun olaraq, yükün/konteynerin Sığortalı tərəfindən qəbul edildiyi andan etibarən və yük/konteyner yükə, qanuni sahibə, yaxud da digər daşıyıcıya təhvil verilənədək), yəni:

- a) üçüncü şəxslərin əmlakının məhv olması, yaxud korlanması;
- b) üçüncü şəxslərin həyatına və (yaxud) sağlamlığına zərər vurulması.

7.2.1. Bu Qaydaların 7.2-ci bəndinin “b” yarım-bəndində göstərilən hadisələr baş verdiyi zaman sığorta ödənişi zərərçəkənə (onun vərəsələrinə) kompensasiya edilməli olan məbləğin hesablanmasını özündə əks etdirən məhkəmə qərarı əsasında ödənilir.

7.2.2. Ödənişin həcmi və xarakteri zərərin vurulduğu ölkədə qüvvədə olan qanunvericiliklə müəyyən olunur.

7.3. “daşıma prosesi zamanı qoşqunun/konteynerin itməsi, məhv olması, yaxud korlanması nəticəsində Sığortalının onun sahibi qarşısında mülki məsuliyyəti”

Hazırkı bəndə əsasən, yüklə, yaxud yüksüz daşımaya/göndərilməyə qəbul olunmuş qoşqu (daşıma/göndərilmə müqaviləsinə müvafiq olaraq, yarımqoşqu/konteyner Sığortalı tərəfindən qəbul edildiyi andan etibarən və qoşqu/konteyner yükə, qanuni sahibə, yaxud da digər daşıyıcıya təhvil verilənədək) qəbul edildiyi andan etibarən Sığortalının mülki məsuliyyət riski sığortalana bilər.

7.3.1. “qoşqunun, konteynerin daşıma prosesi zamanı itməsi, məhv olması, yaxud korlanması nəticəsində Sığortalının onun sahibi qarşısında mülki məsuliyyət” riski üzrə xüsusi şərt: avtomobil şinlərinin, təkər diskələrinin, yaxud qoşqu (yarımqoşqu) tentinin korlanması, məhv olması şəklində ifadə olunan zərər yalnız baş vermiş sığorta hadisəsi nəticəsində qoşqunun (yarımqoşqunun) digər korlanması vəziyyətləri mövcud olduğu hallarda kompensasiya edilir.

7.4. «Sığortalının xərcləri»

Hazırkı bəndə əsasən, Sığortalının bu Qaydaların 7.1-7.3-cü bəndlərində sadalanan hadisələrlə birbaşa və dolayısı ilə əlaqə zamanı baş verən əlavə xərcləri sığortalana bilər, yəni:

- a) Sığortalının sığorta hadisəsinin səbəblərinin və şəraitlərinin ilkin aydınlaşdırılması məqsədilə çəkilən zəruri və məqsəduyğun xərcləri, habelə iş məhkəməyə verilməzdən öncə Sığortalıya qarşı tələblər irəli sürüldüyü zaman (xüsusən də, müstəqil ekspertizanın aparılmasına və s. çəkilən xərclər) onun mənafeələrinin müdafiəsi üzrə xərcləri;
- b) arbitraj və məhkəmə orqanlarında işlərin aparılmasına dair xərclər;
- c) korlanmış yükün (yükün qalıqlarının) məhv edilməsinə dair xərclər;
- ç) nəqliyyat vasitəsinin yolun işlək hissəsi olan ərazidən çıxması və ya sürüşməsi hallarında onun qaldırılması və dartılıb çıxarılması üçün çəkilən xərclər.

7.4.1. Sığortalının, barəsində sığortalanma həyata keçirilən xərcləri Sığorta müqaviləsində göstərilməlidir.

Maddə 8. Sığorta risklərindən istisnalar və (və ya) sığorta təminatında məhdudiyətlər

8.1. Hazırkı Qaydalara əsasən, Sığortalının aşağıdakılar nəticəsində baş verən mülki məsuliyyəti sığorta hadisəsi hesab olunmur:

8.1.1. istənilən növdən olan hərbi əməliyyatlar, yaxud hərbi tədbirlər və onların nəticələri, habelə vətəndaş müharibələri, terrorçuluq, kütləvi iğtişələr və tətilər;

8.1.2. dövlət orqanlarının və ya hərbi qurumların nümayəndələrinin hərəkətləri (yükün müsadirə olunması, rekvizisiyası, həbsi, çıxarılması, müvəqqəti saxlanması və məhv edilməsi);

8.1.3. atom enerjisinin, yaxud radioaktiv materialların istənilən tətbiqi ilə əlaqədar olan nüvə partlayışının, radiasiyanın, yaxud radioaktiv çirklənmənin birbaşa və ya dolayısı təsirləri;

8.1.4. qarşısızalmaz qüvvənin, yaxud digər fors-major vəziyyətlərinin təsirləri;

8.1.5. daşıma və ya nəqliyyat-ekspeditor müqaviləsi üzrə Sığortalının (Sığortalının işçisinin,

nümayəndəsinin), Faydalanan şəxsin, Sığortalının kontragentinin qərəzli hərəkətləri.

"Sığortalının işçisi" anlayışı burada və daha sonralar mətndə əmək müqaviləsi əsasında işi yerinə yetirən şəxslər mənasını verir.

"Sığortalının nümayəndəsi" burada və daha sonralar mətndə daşıma (nəqliyyat-ekspeditor) müqaviləsindən irəli gələn öhdəliklərin icrası məqsədilə Sığortalı və (yaxud) Sığortalının kontragenti tərəfindən cəlb olunmuş istənilən şəxslər, o cümlədən, mülki-hüquqi müqavilə əsasında Sığortalıya xidmətlər göstərən şəxslər mənasını verir.

8.1.6. Sığortalının işçisinin, nümayəndəsinin, Faydalanan şəxsin alkoqolun, narkotik, psixotrop, toksik və güclü təsir göstərən digər maddələrin təsiri ilə sərxoş olması;

8.1.7. daşınan yükün qablaşdırılmasının (yığılıb bağlanmasının) müəyyən olunmuş tələblərə uyğun gəlməməsi, habelə mallar göndərildiyi zaman korlanmış qablaşdırmada olması;

8.1.8. yükəgöndərəninin düzgün (pozulmamış) plombları ilə üstüörtülü saz nəqliyyat vasitələrində, konteynerlərində çatdırılan yükün əskik gəlməsi;

8.1.9. Sığortalının daşıma (nəqliyyat-ekspeditor) müqaviləsi üzrə Sifarişçi (yükəgöndərən/yükalan) Avtomobillə yük daşıyıcılarının, ekspeditorların məsuliyyətinin sığortası Qaydaları qismində çıxış edən kontragenti tərəfindən qüvvədə olan nəqliyyat qanunvericiliyinə müvafiq olaraq, bu müqavilədən irəli gələn öhdəliklərin icra olunmaması və ya pozulması;

8.1.10. yükün təbii itkisi də daxil olmaqla onun daşınması zamanı təbii xüsusiyyətlərinin özünü büruzə verməsi;

8.1.11. Faydalanan şəxs, Sığortalının işçiləri, nümayəndələri tərəfindən qanunla qorunan sirri, yaxud da digər məxfi informasiyanı təşkil edən məlumatların açıqlanması, yaxud da öz məqsədləri üçün istifadə olunması;

8.2. Yükün Sığortalı tərəfindən onun öz və ya icarəyə götürülmüş nəqliyyat vasitələri ilə daşınması, yaxud nəqliyyatla göndərilməsi həyata keçirildiyi hallarda aşağıdakı vəziyyətlərdə baş verən hadisə sığorta hadisəsi hesab olunmur:

8.2.1. sürücü tərəfindən nəqliyyat vasitələrinin alkoqolun, narkotik, psixotrop, toksik və güclü təsir göstərən digər maddələrin təsiri altında sərxoşluq vəziyyətində idarə olunması ilə ifadə olunan yol hərəkəti qaydalarının pozulması, o cümlədən, nəqliyyat vasitəsini idarə edən sürücünün tibbi yoxlamadan (ekspertizadan) keçməkdən imtina etməsi;

8.2.2. nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarının pozulması: nəqliyyat vasitələrindən nasaz vəziyyətdə və onların yol hərəkəti qaydalarına əsasən istismarının qadağan olunduğu şəraitlərdə, o cümlədən müəyyən olunmuş qaydada texniki müayinədən keçməmiş nəqliyyat vasitələrindən istifadənin qadağan olunması;

8.2.3. konkret növdən olan yükün daşınmasına uyğun olmayan nəqliyyat vasitəsindən, konteynerdən istifadə olunması;

8.2.4. bir nəqliyyat vasitəsində daşınma üçün nəzərdə tutulan malın və (yaxud) konteynerin çəkisi həmin nəqliyyat vasitəsinin yükötürmə qabiliyyətini ötdüyü hallarda nəqliyyat vasitələrindən istifadə olunması.

8.3. Hazırkı Qaydalara müvafiq olaraq, Sığortalının aşağıdakı şəraitlərdə baş vermiş mülki məsuliyyətinin başlaması sığorta hadisəsi hesab olunmur:

8.3.1. başvermə halına görə sığortanın həyata keçirildiyi, Sığorta müqaviləsinin bağlandığı tarixə baş vermiş və Sığortalıya məlum olmuş hadisə;

8.3.2. başvermə halına görə sığortalanmanın həyata keçirildiyi, sığorta ərazisindən və ya sığortalanmanın qüvvədə olduğu müddətdən kənar baş vermiş hadisə;

8.3.3. Əgər Sığortalı hazırkı Qaydalarla müəyyən olunmuş müddətdə və formada (hazırkı Qaydaların 18.1 -ci bəndi) Sığortaçıya sığorta riskinin artması barədə məlumat verməzsə, başvermə halına görə sığortalanmanın həyata keçirildiyi, həmin sığorta riskinin artmasından sonra baş vermiş hadisə;

8.3.4. Sığorta müqaviləsi bağlanan zaman Sığortalı tərəfindən Sığortaçıya sığorta obyektini barədə yalan məlumatlar verilməsi;

8.3.5. qaçaqmalçılıq yolu ilə və qeyri-qanuni ticarət yüklərinin daşınması/nəqliyyat-ekspeditor xidmətinin göstərilməsi. Qaçaqmalçılıq yolu ilə yükün (qeyri-qanuni ticarət yükünün) daşınması faktı müvafiq hadisələri araşdırmaq səlahiyyətinə malik hakimiyyət orqanı (vəzifəli şəxs) tərəfindən verilmiş sənəd və ya sənədlərlə (arayışlar, protokollar, qərarlar, qəraradlar, hökmlər) təsdiqlənir.

8.3.6. yükalanın yükü qəbul etməkdən imtina etməsi.

8.4. Bu Qaydalara görə aşağıdakılara təminat verilmir:

8.4.1. mənəvi ziyan;

8.4.2. işgüzar nüfuza vurulan ziyan;

- 8.4.3. əldən çıxmış fayda;
- 8.4.4. yararlılıq müddəti ötmüş yüklərə vurulan ziyan;
- 8.4.5. müqavilə öhdəliklərinin icra olunmamasına, yaxud lazımınca icra olunmamasına görə dəbbə pulunun (cərimə, penya) ödənilməsi ilə bağlı cərimə sanksiyaları;
- 8.4.6. Sığortalının işçilərinin həyatına, sağlamlığına və (yaxud) əmlakına vurulan ziyan;
- 8.4.7. dolayı itkilər;
- 8.4.8. Sığortaçı ilə yazılı razılaşma olmadan Sığortalı tərəfindən üçüncü şəxslərə ödənilən zərər;
- 8.4.9. aşağıda sadalanan bərpa xərcləri:
- a) korlanmış əmlakın keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması, modernləşdirilməsi ilə bağlı yaranan əlavə xərclər;
  - b) korlanmış əmlakın müvəqqəti və ya köməkçi təmiri ilə bağlı yaranan xərclər;
  - c) müddətliliyə görə çəkilən xərclər;
  - ç) lazım olandan artıq çəkilmiş xərclər.
- 8.5. Əgər Sığorta müqaviləsi ilə digər hallar nəzərdə tutulmazsa, aşağıdakı vəziyyətlərdə baş vermiş hadisələr sığorta hadisəsi hesab olunmur:
- 8.5.1. müşayətedici daşıma sənədlərində yükün daşınması, yüklənməsi və boşaldılması zamanı onun xüsusi şərtlər və ya ehtiyatlılıq tədbirləri tələb edən xüsusi və spesifik xüsusiyyətləri barədə göstərişlərin olmaması
- 8.5.2. ətraf təbii mühitə zərər vurulması;
- 8.5.3. nəqliyyat vasitəsi hərəkət marşrutu boyunca avtomobillərin duracağı və sürücülərin istirahəti üçün xüsusi olaraq ayrılmış və (yaxud) daim qorunan, olduğu ölkənin yol hərəkəti qaydalarına müvafiq şəkildə işarələnən yerlərdən kənar saxlanıldığı zaman (qəza və ya nasazlıqla bağlı nəqliyyat vasitələrinin məcburi dayanması halı istisna edilməklə) yükün oğurlanması.
- Bu Qaydaların məqsədləri üçün: qorunan duracaq anlayışı avtomobil nəqliyyatı vasitələrinin uzun müddət yerləşdirilməsi üçün nəzərdə tutulmuş, nəqliyyat vasitələrinin giriş-çıxışının buraxılış rejimində gecə-gündüz həyata keçirildiyi ərazi mənasını verir; xüsusi olaraq ayrılmış duracaq anlayışı isə avtomobil nəqliyyatı vasitələrinin uzun müddət yerləşdirilməsi üçün ayrıca nəzərdə tutulmuş ərazi mənasını verir.
- 8.5.4. yüklərin şəxsi və ya icarəyə götürülmüş nəqliyyat vasitələri ilə daşınması/göndərilməsi ilə əlaqədar olaraq, onların "Barələrində sığortanın həyata keçirildiyi nəqliyyat vasitələri Siyahısı"nda göstərilməyən nəqliyyat vasitələri ilə daşınmasına görə məsuliyyət;
- 8.5.5. nomenklaturası Sığortalı tərəfindən sığorta barədə Ərizədə müəyyən olunmamış yüklərin korlanması və itməsi.
- 8.5.6. qiymətli yüklərin daşınmasına görə məsuliyyət:
- a) qiymətli metalların külçələri və onlardan hazırlanmış məmulatlar;
  - b) daş-qaş, cavahirat və zərgərlik məmulatları;
  - c) banknotlar və sikkələr;
  - ç) istiqrazlar, ödəniş vasitələri və digər növdən olan qiymətli kağızlar;
  - d) incəsənət əsərləri;
  - e) cins heyvanlar.
- 8.5.7. əmtəə dəyərini itirilməsinin əvəzinin ödənilməsi barədə tələblər.
- 8.6. Hazırkı Qaydalara müvafiq olaraq, nəqliyyat vasitələri sahiblərinin mülki məsuliyyəti sığorta ilə əhatə olunmur və sığorta hadisəsi hesab edilmir.

Maddə 9. Sığorta məbləğinin müəyyən edilməsi qaydası

- 9.1. Sığorta müqaviləsi bağlandığı zaman tərəflərin razılığı əsasında Sığortaçının sığorta təminatının ayrı-ayrı növləri üzrə məsuliyyət limitləri müəyyən oluna bilər, məsələn:
- a) bir sığorta hadisəsi üzrə limit;
  - b) ayrı-ayrı risklərlə bağlı limit (risk üzrə limit);
  - c) bir nəqliyyat vasitəsi üzrə limit;
  - ç) Sığortalının bu Qaydaların 7.4-cü bəndində göstərilən xərclərinin ödənilməsi üzrə limit və s.
- 9.2. Sığorta məbləği Sığortaçı ilə Sığortalı arasında razılaşdırılaraq müəyyənləşdirilir və sığortalanmış risklər üzrə sığortaçının öhdəliyinin son həddidir.
- 9.3. Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində tərəflərin razılığına əsasən, sığorta məbləğinin həcmi Sığorta müqaviləsinə əlavə tərtib etmək yolu ilə artırıla bilər. Bu halda Sığortalı sığorta məbləğinin

artırılmasına görə Sığortaçı tərəfindən müəyyən edilmiş əlavə sığorta haqqı ödəyir.

Maddə 10. Azadolma məbləği

10.1. Tərəflərin razılığına əsasən, Sığorta müqaviləsi ilə azadolma məbləği nəzərdə tutula bilər. Azadolma məbləği sığorta hadisəsi nəticəsində yaranan itkilərin və ya dəyən zərərin sığorta təminatı ilə əhatə olunmayan və sığortalının üzərində qalan hissəsidir.

10.2. Azadolma məbləği sığorta təminatının bütün və ayrı-ayrı hissələri üzrə müəyyən olunur.

10.3. Azadolma məbləği hər bir sığorta hadisəsinə aiddir.

Maddə 11. Sığorta müqaviləsinin bağlanması qaydası

11.1. Bu Qaydalara əsasən Sığortaçı Sığorta müqaviləsini Sığortalı ilə bağlayır.

11.2. Sığorta müqaviləsini bağlamaq üçün Sığortalı özünə məlum olan, Sığortaçının sığorta riskinin dərəcəsini müəyyənləşdirməsinə təsir edə biləcək halları özündə əks etdirən, müəyyən olunmuş formada yazılı ərizəni dolduraraq Sığortaçıya təqdim etməlidir. Bu ərizə Sığorta müqaviləsinin tərkib hissəsi hesab edilir.

11.3. Sığortalının ərizəsində aşağıdakı məlumatlar öz əksini tapmalıdır:

11.3.1. Sığortalının adı (fiziki şəxs olduqda, həmçinin soyadı və atasının adı), ünvanı və telefon nömrəsi;

11.3.2. Sığorta obyektində haqqında məlumat;

11.3.3. Riskin dərəcəsini və sığorta haqqını müəyyənləşdirmək üçün lazım olan digər məlumatlar.

11.4. Sığorta müqaviləsi yazılı formada, tərəflərin bu Qaydalar əsasında Sığorta müqaviləsini tərtib edərək qarşılıqlı imzalaması yolu ilə bağlanır.

11.5. Sığorta müqaviləsi bağlanarkən Sığortalı özünə məlum olan və Sığortaçının sığorta müqaviləsindən imtina etmək, yaxud onu məzmunu dəyişdirilmiş şəkildə bağlamaq qərarına təsir göstərə bilən bütün hallar barədə Sığortaçıya məlumat verməlidir.

11.6. Eyni sığorta marağı ilə bağlı bir neçə sığortaçı ilə Sığorta müqaviləsi bağlayan Sığortalı bu barədə sığortaçılardan hər birinə məlumat verməlidir. Həmin məlumatda digər sığortaçının adı və müvafiq sığorta məbləği göstərməlidir. Tələb edildikdə bu məlumatları təsdiq edən müvafiq sənədlər təqdim olunmalıdır.

11.7. Sığorta obyektini bir neçə sığortaçıda sığortaladığı halda, sığortaçılar Sığortalı qarşısında birgə məsuliyyət daşıyırlar.

Maddə 12. Sığorta müqaviləsinə əlavələr və dəyişikliklər edilməsi və xitam verilməsi qaydası

12.1. Sığorta müqaviləsinə edilən əlavələr və dəyişikliklər yazılı formada tərtib olunmalı və hər iki tərəfdən imzalanmalıdır.

12.2. Sığorta müqaviləsinə aşağıdakı hallarda vaxtından əvvəl xitam verilir:

12.2.1. Sığorta predmeti artıq mövcud olmadıqda;

12.2.2. Qanunvericilikdə müəyyən edilmiş hallar istisna olmaqla, Sığortalı fiziki şəxs öldükdə və ya Sığortalı hüquqi şəxs ləğv olunduqda;

12.2.3. Sığorta hadisəsinin baş verməsi ehtimalı olmadıqda və sığorta riskinin mövcudluğu, səbəbi sığorta hadisəsi olmayan hallara görə başa çatdıqda;

12.2.4. Sığortaçı Sığortalı qarşısında öz öhdəliklərini yerinə yetirdikdə;

12.2.5. Sığorta marağı artıq mövcud olmadıqda;

12.2.6. Sığortalı sığorta haqqını qanunvericilikdə və Sığorta müqaviləsində müəyyən edilən qaydada ödəmədikdə;

12.2.7. Qanunvericilikdə müəyyən edilmiş digər hallarda.

Maddə 13. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam vermə ilə bağlı xəbərdar etmə

13.1. Bu Qaydaların 12.2-ci bəndində göstərilən hallarda Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verilməsi üçün əsas olan şərait yarandıqda, Sığorta müqaviləsinə xitam verilməsində maraqlı olan tərəf dərhal digər tərəfi bu barədə xəbərdar etməlidir.

13.2. Sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulmuş hallarda, həmçinin tərəflərin başqa cür razılaşmasına əsasən, sığorta müqaviləsinə Sığortalının və ya Sığortaçının tələbi ilə vaxtından əvvəl xitam verildikdə, bu

barədə bir tərəf digərinə ən azı 30 (otuz) gün əvvəl (sığorta müqaviləsi beş ildən çox müddətə bağlanmış olduqda 60 (altmış) gün, üç aydan az müddətə bağlanmış olduqda isə 5 (beş) iş günü əvvəl), tələbini əsaslandırıdığı yazılı bildiriş göndərməlidir.

Maddə 14. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam vermənin nəticələri

14.1. Sığorta müqaviləsinə (qrup halında sığorta zamanı həm də müqaviləyə hər hansı bir sığorta predmetinə münasibətdə) sığortalının tələbi ilə vaxtından əvvəl xitam verildikdə, sığortaçı həmin müqavilə üzrə (qrup halında sığorta zamanı isə müqavilənin hər hansı sığorta predmeti ilə bağlı sığorta haqqına mütənasib olan) sığorta haqqının qaytarılan hissəsindən işlərin aparılması xərclərinin müqavilənin qurtarmamış müddətinə mütənasib hissəsini çıxmaqla həmin müddət üçün sığorta haqlarını ona qaytarır. Sığortalının sığorta müqaviləsinə xitam verilməsi ilə bağlı tələbi sığortaçının sığorta müqaviləsi üzrə vəzifələrini yerinə yetirməməsi ilə bağlıdırsa, sığortaçı sığorta haqlarını (qrup halında sığorta zamanı həm də müqavilənin hər hansı bir sığorta predmeti üzrə ödənilmiş sığorta haqlarını) bütünlüklə sığortalıya qaytarır.

14.2. Sığorta müqaviləsinə (qrup halında sığorta zamanı, həm də müqaviləyə hər hansı bir sığorta predmetinə münasibətdə) sığortaçının tələbi ilə vaxtından əvvəl xitam verildikdə o, sığorta haqlarını (qrup halında sığorta zamanı, həm də müqavilənin hər hansı bir sığorta predmeti üzrə ödənilmiş sığorta haqlarını) bütünlüklə sığortalıya qaytarır; əgər bu tələb sığortalının sığorta müqaviləsi üzrə vəzifələrini yerinə yetirməməsi ilə bağlıdırsa, sığortaçı müqavilənin qurtarmamış müddəti üçün sığorta haqlarını (qrup halında sığorta zamanı, həm də müqavilənin hər hansı bir sığorta predmeti üzrə ödənilmiş sığorta haqlarını) qaytarır. Bu halda sığortaçı sığorta müqaviləsi üzrə (qrup halında sığorta zamanı isə müqavilənin hər hansı sığorta predmeti ilə bağlı sığorta haqqına mütənasib olan) sığorta haqqının qaytarılan hissəsindən işlərin aparılması xərclərinin müqavilənin qurtarmamış müddətinə mütənasib hissəsini çıxmaqla.

14.3. Sığorta müqaviləsinə (qrup halında sığorta zamanı, həm də müqaviləyə hər hansı bir sığorta predmetinə münasibətdə) vaxtından əvvəl xitam verildiyi halda, əgər xitam verilmə anınadək sığortaçı tərəfindən sığortalıya ödənilmiş sığorta haqqına (qrup halında sığorta zamanı, həm də müqavilənin hər hansı bir sığorta predmeti üzrə ödənilmiş sığorta haqlarına) bərabər və ya ondan çox miqdarda sığorta ödənişi verilmişdirsə, sığorta haqqı (qrup halında sığorta zamanı, həm də müqavilənin hər hansı bir sığorta predmeti üzrə ödənilmiş sığorta haqları) sığortalıya qaytarılmır.

14.4. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildiyi halda, əgər xitam verilmə anınadək ödənilmiş sığorta haqqından (qrup halında sığorta zamanı, həm də müqavilənin hər hansı bir sığorta predmeti üzrə ödənilmiş sığorta haqlarından) az miqdarda sığorta ödənişi verilmişdirsə, həmin sığorta haqqı məbləği ilə sığorta ödənişi məbləği arasındakı fərq miqdarında sığorta haqqının sığortalıya qaytarılması müvafiq olaraq bu Məcəllənin 921.1-ci və 921.2-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş qaydada həyata keçirilir.

14.5. Sığorta müqaviləsi bu Məcəllənin 919.2-ci maddəsində müəyyən edilmiş məhkəmə qərarı əsasında xitam verilmiş hesab edildikdə sığortaçı həmin müqavilə üzrə işlərin aparılması xərclərini çıxmaqla müqavilənin (qrup halında sığorta zamanı həm də müqavilənin hər hansı bir sığorta predmetinə münasibətdə) qurtarmamış müddəti üçün sığorta haqlarını, bu Məcəllənin 921.3-cü və 921.4-cü maddələrinin tələbləri nəzərə alınmaqla, sığortalının qanuni nümayəndəsinə qaytarır.

14.6. Sığorta müqaviləsi üzrə qaytarılmayan minimal və (və ya) depozit sığorta haqqı müəyyən edildiyi hallarda sığorta haqqının yenidən hesablanması zərurəti yarandıqda Sığortaçı bunlardan hansının daha yüksək olmasından asılı olaraq, artıq qazanılmış sığorta haqqını və ya hər hansı minimal və (və ya) depozit sığorta haqqının qısamüddətli hissəsini saxlamaq hüququna malikdir.

Maddə 15. Xüsusi şərtlər

Tərəflərin qarşılıqlı razılığına əsasən, Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə və bu Qaydalara zidd olmaması şərtilə, sığorta müqaviləsində əlavə şərtlər nəzərdə tutula bilər.

Maddə 16. Sığorta müqaviləsinin qüvvəyə minməsi

Sığorta müqaviləsində başqa cür nəzərdə tutulmamışdırsa, sığorta haqqının ilk hissəsinin və ya tam ödənilməsi halında, sığorta təminatının müddəti sığorta müqaviləsinin bağlandığı gün saat iyirmi dördədən başlanır və sığorta müqaviləsinə əsasən həmin müqavilənin qüvvədə olduğu sonuncu gün saat iyirmi

dörrdə başa çatır.

Maddə 17. Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olma müddəti

17.1. Sığorta müqaviləsində başqa cür nəzərdə tutulmamışdırsa, sığorta haqqının ilk hissəsinin və ya tam ödənilməsi halında, sığorta təminatının müddəti sığorta müqaviləsinin bağlandığı gün saat iyirmi dördədən başlanır və sığorta müqaviləsinə əsasən həmin müqavilənin qüvvədə olduğu sonuncu gün saat iyirmi dördə başa çatır.

17.2 Sığorta təminatı yalnız sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində baş verən sığorta hadisələrini əhatə edir.

Maddə 18. Sığorta müqaviləsi qüvvədə olduğu zaman tərəflərin qarşılıqlı münasibətləri

18.1. Sığorta müqaviləsi bağlanarkən sığortalı özünə məlum olan, habelə sığortaçının yazılı surətdə tələb etdiyi və müqavilədən imtina etmək, yaxud onu məzmunu dəyişdirilmiş şəkildə bağlamaq qərarına təsir göstərə bilən bütün hallar barədə sığortaçıya məlumat verməlidir.

18.2. Sığorta riskinin artmasına təsir göstərə bilən hallar haqqında məlumatı aldıqdan sonra Sığortaçı:

18.2.1. qarşılıqlı razılaşma əsasında sığorta müqaviləsinə müvafiq dəyişikliklər edə bilər;

18.2.2. sığortaçının risk dərəcəsinin artması halında qarşılıqlı razılaşma əsasında sığorta müqaviləsinə dair tərtib olunmuş əlavə razılaşmada risk artırان faktorlar göstərilmək şərti ilə əlavə sığorta haqqının ödənilməsinə tələb edə bilər;

18.2.3. bu şərait yarandıqdan sonra Sığorta müqaviləsinə xitam verə bilər.

Maddə 19. Sığorta haqqı

Sığorta haqqı sığorta tariflərinə əsasən hesablanır.

Maddə 20. Sığorta hadisəsi baş verdikdə Sığortalının vəzifələri

20.1. Bu Qaydalar əsasında bağlanmış Sığorta müqaviləsi üzrə sığorta hadisəsinin baş verməsi barədə sığortalı və ya sığorta olunan şəxs, yaxud faydalanan şəxs hadisədən xəbər tutduqdan dərhal sonra və ya mümkün olan ən qısa müddət ərzində sığortaçıya və ya onun nümayəndəsinə, eyni zamanda həmin hadisə barədə məlumatlandırılmalı olan səlahiyyətli dövlət orqanlarına hər hansı vasitə ilə xəbər verməlidir.

20.3. Sığortalı sığorta hadisəsinin baş verməsi faktını təsdiq edən və (və ya) sığorta ödənişinin həcmi müəyyənləşdirilməsi üçün lazım olan sənədləri və məlumatları Sığortaçıya təqdim etməlidir.

20.4. Sığortalı Sığortaçıya araşdırma aparmağa və ona zərərin baş verdiyi şəraiti, onun xarakteri və həcmi müəyyənləşdirmək üçün əhəmiyyət daşıyan sənədlərlə maneəsiz tanış olmaq imkanını verməlidir;

20.5. Sığorta təminatı verildikdən sonra Sığortalının itkiləri üçüncü şəxslər tərəfindən tam şəkildə, yaxud qismən ödənilərsə, o cümlədən qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş iddia müddəti ərzində qanuna görə Sığortalını sığorta təminatını əldə etmək hüququndan tam şəkildə və ya qismən məhrum edən şərait yaranarsa, üçüncü şəxslərdən vəsaitləri aldıqdan sonra, yaxud Sığortaçıdan qanun əsasında sığorta təminatının müvafiq hissəsini sığortaçıya qaytarmaq əsasında ödənişinin ödənilmə tələbi alındıqdan sonra 15 iş günü ərzində müvafiq məbləği geri qaytarmalıdır.

Maddə 21. Ziyanın qarşısının alınması və həcmi azaldılması

Bu sığorta ilə əhatə olunmasından asılı olmayaraq, Sığortalı artıq baş vermiş istənilən zərər, xəsarət və yaranmış məsuliyyətin azaldılması və gələcəkdə baş verə biləcək belə halların qarşısının alınması məqsədi ilə bütün ağılabatan və zəruri tədbirləri görməyə borcludur. Sığortalının sığortalanmış əmlaka dəyər zərərin qarşısını almaq və ya həcmi azaltmaq üçün lazımı və mümkün tədbirləri görmək iqtidarında olduğu halda, həmin tədbirləri qəsdən görməmədiyi halda sığorta ödənişindən imtina olunur. Bu zaman sığorta ödənişindən o həcmdə imtina edilə bilər ki, sığortalı mümkün tədbirləri görmüş olsaydı, zərərin miqdarı həmin həcmdə azalmış olardı. Belə tədbirlər həyata keçirilərkən Sığortalı Sığortaçının verdiyi bütün qanuni olan yazılı təlimatlarını yerinə yetirməyə borcludur.

Maddə 22. Sığortaçı tərəfindən nəzarət

22.1. Sığortaçı sığorta hadisəsi və onun nəticələri barədə Sığortalının bütün hərəkətlərinə nəzarət etmək və sığorta ödənişinin verilməsinə təsir göstərən bütün məsələlər barədə qərar vermək imkanına malik olmalıdır.

22.2. Sığortalı sığorta hadisəsi nəticəsində zərər dəymiş bütün əmlakı Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 925.5.1-925.5.3 maddələrinin tələbləri nəzərə alınmaqla sığorta hadisəsindən dərhal sonrakı vəziyyətdə sığortaçıya və ya onun səlahiyyətli nümayəndəsinə təqdim etməlidir.

22.3. Sığortalı sığorta hadisəsinə aid olan bütün sənədləri və məlumatları Sığortaçıya təqdim etməli, həmçinin hadisənin bütün digər iştirakçılarının və sığorta hadisəsi ilə əlaqəli məsələlərə baxan səlahiyyətli dövlət orqanlarının fəaliyyətləri barədə ona dərhal xəbər verməlidir.

22.4. Sığortalının Sığortaçı ilə ilkin razılıq olmadan öz məsuliyyətinin tanınmasına yönəlmiş hər hansı hərəkəti etməyə, saziş bağlamağa və ya vəd verməyə hüququ yoxdur.

22.5. Sığortaçı sığorta hadisəsi ilə bağlı bütün rəsmi və qeyri-rəsmi araşdırmalarda Sığortalının mənafeələrini öz hesabına təmsil və müdafiə edə bilər.

Maddə 23. Sığorta haqqının hesablanması və ödənilməsi

23.1. Sığorta haqqının məbləği və ya onun hesablanması və ödənilməsi qaydası Sığorta müqaviləsi ilə müəyyən edilir.

23.2. Sığorta haqqını ödəyərkən Sığortalı ödəniş tapşırıqında sığorta haqqının ödənilməsinin əsasını təşkil edən Sığorta müqaviləsinin, yaxud sığorta şəhadətnaməsinin nömrəsinə istinad etməlidir.

23.3. Sığorta haqqının ödənilməsi qaydası və forması Sığorta müqaviləsinin şərtlərinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

23.4. Sığorta haqqı onun Sığortaçının bank hesabına daxil olduğu gün ödənilmiş hesab olunur.

Maddə 24. Valyuta haqqında qeyd-şərt

24.1. Xarici valyutadan, habelə öhdəliklər üzrə hesablaşmaların aparılması zamanı xarici valyuta ilə ifadə olunanın ödəmə sənədlərindən istifadə olunmasına qanunla müəyyən olunmuş hallarda, qaydada və şərtlərlə, yaxud da onlar üçün müəyyən olunmuş qaydada yol verilir.

24.2. Sığorta məbləği, azadolma məbləği və tələblər Sığorta müqaviləsində xarici valyuta ilə ifadə olunduğu hallarda, bütün ödənişlər ya Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının ödənişin həyata keçirildiyi tarixə olan rəsmi məzənnəsi əsasında Azərbaycan manatı ilə, ya da Azərbaycan Respublikasının valyuta qanunvericiliyinə müvafiq olduğu hallarda hər hansı xarici valyuta ilə həyata keçirilə bilər.

24.3. Əgər sığorta ödənişinin verilməsi üçün əsas olan sənədlər Azərbaycan manatı və ya Sığorta müqaviləsinin valyutasından fərqli valyutada ifadə olunmuşdursa, Sığorta müqaviləsinin ifadə olunduğu valyutaya çevirmə Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının həmin sənədin ödəniş tarixinə uyğun rəsmi məzənnəsi əsasında həyata keçirilir.

Maddə 25. Sığorta ödənişinin verilməsi üçün tələb olunan sənədlərin siyahısı

25.1. Sığorta ödənişinin verilməsi haqqında qərar qəbul etmək üçün Sığortalı sığorta hadisəsinin baş verməsi faktını, həmçinin Sığorta olunan əmlaka dəymiş zərərin həcmi göstərən bütün sənədləri, o cümlədən aşağıdakı sənədləri Sığortaçıya təqdim etməlidir:

25.1.1. sığorta hadisəsi baş verdikdə, sığortalının, sığorta olunanın və ya faydalanan şəxsin sığortaçıya ünvanladığı sığorta tələbi;

25.1.2. Sığorta müqaviləsinin (sığorta şəhadətnaməsinin) əsli;

25.1.3. sığorta hadisəsinin baş verməsini faktını təsdiq edən sənədlər;

Sığorta ödənişi Sığortalının sığorta hadisəsi barədə yazılı sığorta tələbi əsasında həyata keçirilir. Sığortalı sığorta ödənişinin aparılması barədə tələbə sənədlərin, o cümlədən, zərərin vurulması faktını və zərərin güman edilən ölçüsünü təsdiq edən səlahiyyətli orqanlar tərəfindən verilmiş sənədlərin əslini və ya nüsxələrini əlavə edir. Bu cür sənədlərə aiddir:

25.1.3.1. Sığortalıya qarşı əlavə olunmuş sənədlərlə birgə irəli sürülən iddia (Sığortalının cavabdeh olduğunu əks etdirən iddia ərizəsi; Sığortalının üzərinə üçüncü şəxslərin həyatına, sağlamlığına, yaxud əmlakına vurulmuş zərərin ödənilməsi öhdəliyini qoyan məhkəmə qərarı); Zərər vurulması barədə iddia məhkəmədənəknər tənzimləndiyi hallarda zərərin vurulması faktını və ölçüsünü təsdiq edən bütün zəruri sənədlər;

25.1.3.2. yükün/konteynerin/qoşqunun daşımaya, göndərilməyə qəbul edilməsini təsdiq edən sənədlər; beynəlxalq daşımalarla bağlı olaraq, sənədlərdə gömrük orqanlarının qeydi öz əksini tapmalıdır;

25.1.3.3. daşıma/göndərilmə müqaviləsi, tələbnamə, yol vərəqəsi, daşıma/göndərilmə üzrə xidmət haqlarının ödənilməsinə dair məlumatlar;

25.1.3.4. yükə dair sənədlər - qaimələr, hesab-fakturalar, qablaşdırma vərəqələri, mal-nəqliyyat qaimələri o cümlədən, mövcud qanunvericiliyə uyğun olaraq, digər nəqliyyat sənədləri;

25.1.3.5. Sığortalının (sürücünün) hadisənin başvermə şəraitləri barədə izahatı;

25.1.3.6. Sığorta hadisəsi hesab edilə bilən, araşdırılması və ya qeydə alınması tələb olunan hadisələr barədə səlahiyyətli dövlət orqanlarına belə hadisələrin baş verməsi faktını və (və ya) səbəbini, habelə nəticələrini təsdiq edən aşağıdakı sənədlər:

a) hadisənin sxemi, iştirakçılar barədə məlumatlar, inzibati iş üzrə qərar (yol-nəqliyyat hadisəsi zamanı);

b) yanğın barədə akt, yanğının səbəbi barədə rəy (ekspert arayışı), cinayət işinin qaldırılması (yaxud işin qaldırılmasından imtina) barədə qərar (yanğın zamanı);

c) gömrük yoxlaması barədə akt, inzibati iş üzrə qərar (itki, yükün beynəlxalq daşıma zamanı korlanması);

ç) hüquq-mühafizə orqanlarına məlumatın təsdiqlənməsi, cinayət işinin qaldırılması (işin qaldırılmasından imtina) barədə qərar;

25.1.3.7. Əmlakın zərər görməsini təsdiqləyən müvafiq ekspertiza və laborator müayinə rəyləri;

25.1.3.8. Zədələnmiş əmlakın qalıq dəyərinin müəyyənləşdirilməsini əks etdirən qiymətləndirmə sənədi;

25.1.3.9. Zədələnmiş əmlak satıldığı və ya utilizasiya olunduğu halda bu faktları təsdiq edən müvafiq sənədlər;

25.1.3.10. bu Qaydaların 25.1.3.1, 25.1.3.2, 25.1.3.5 və 25.1.3.6-cı bəndlərində göstərilən sənədlər orijinallar şəklində, lakin sənədlərin orijinallarının təqdim edilməsi qeyri-mümkün olduğu hallarda onların tələb olunan qaydada təsdiqlənmiş surətləri təqdim olunmalıdır.

25.1.3.11. bu Qaydaların 25.1.3.6-cı bəndində göstərilən sənədlər onların Sığortalı tərəfindən qəbul edildiyi gündən etibarən 5 (beş) gündən gec olmayaraq, Sığortaçıya təqdim olunmalıdır;

Maddə 26. Sığorta ödənişinin həyata keçirilməsi qaydası və şərtləri

26.1. Sığorta ödənişinin miqdarının müəyyən edilməsi və ödənilməsi qaydası bu Qaydalara əsasən bağlanan Sığorta müqaviləsi ilə müəyyən edilir.

26.2. Hazırkı Qaydalar əsasında sığorta ödənişinə sənədli şəkildə təsdiq olunmuş aşağıdakı zərərlər daxildir:

26.2.1. “daşımaya/göndərilməyə qəbul olunmuş yükün itməsinə, məhv olmasına, yaxud korlanmasına görə səlahiyyətli şəxs qarşısında mülki məsuliyyət” riskinə görə zərərin ödənilməsi ilə əlaqədar olaraq:

a) yük dəyərinin (yükün tam məhv olduğu, yaxud itməsi hallarında), yaxud da onun dəyərinin aşağı salındığı məbləğin (yükün korlanması zamanı) ölçüsündə. Yükün dəyəri yük nəqliyyat qaiməsi, habelə yükün həqiqi dəyərini təsdiq edən sənədlərlə (satıcının ödənişə dair hesabı və hesab-faktura (qaimə), spesifikasiya, malın dəyərinin ödənilməsinə dair ödəniş tapşırıqları və s.) müəyyən olunur.

b) korlanmış yükün bərpası ilə bağlı təmir işləri aparıldığı hallarda - hazırkı Qaydaların 8.4.9-cu bəndində göstərilən xərclər istisna edilməklə bərpa xərcləri həcmində;

26.2.2. “daşınan yük/konteyner vasitəsilə zərər vurulması nəticəsində üçüncü şəxslər qarşısında mülki məsuliyyət” riski üzrə zərərin ödənilməsi ilə əlaqədar olaraq:

a) üçüncü şəxslərin həyat və sağlamlığına zərər vurulması; Sığorta ödənişi məhkəmə qərarı əsasında sığorta məbləği həddində qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş qaydada ödənilir.

b) üçüncü şəxslərin əmlakın məhv olması, korlanması; Sığorta ödənişi itirilmiş (korlanmış) əmlakın həqiqi

dəyərinə uyğun miqdarda həyata keçirilir. Üçüncü şəxslərin əmlakının həqiqi dəyəri satıcının hesabında göstərilən qiymətdən, o olmadıqda isə, əmlakın yerləşdiyi yerdə oxşar mal üçün olan bazar qiymətindən çıxış edərək müəyyən olunur.

Korlanmış əmlakın bərpası üzrə təmir işləri aparıldığı hallarda - hazırkı Qaydaların 8.4.9-cu bəndində göstərilən xərclər istisna olunmaqla, bərpa xərcləri həcmində.

26.2.3. “Sığortalının qoşqunun/konteynerin sahibi qarşısında onun daşıma zamanı itməsi, məhv olması, yaxud korlanması ilə bağlı mülki məsuliyyət” riski üzrə zərərin ödənilməsi ilə bağlı olaraq:

a) qoşqunun (yarımqoşqunun), konteynerin itməsi, yaxud məhv olduğu hallarda - sığorta müqaviləsi ilə müəyyən olunmuş sığorta məbləği daxilində. Qoşqunun, konteynerin dəyəri onun bazar qiyməti əsasında müəyyən olunur. Qoşqunun məhv olması anlayışı onun bərpası üzrə zəruri xərclər onun bazar qiymətinin 90%-ni ötdüyü zaman baş verən korlanma mənasını verir. Qoşqunun (yarımqoşqunun), konteynerin bazar qiyməti qoşqunun (yarımqoşqunun), konteynerin yerləşdiyi ərazidə oxşar mal üçün qoyulan bazar qiymətindən çıxış edərək müəyyən olunur.

b) qoşqu (yarımqoşqu), konteyner korlandığı hallarda onun bərpası üzrə xərclər kompensasiya olunur, o cümlədən:

- ehtiyat hissələrinin və materialların dəyərinə çəkilmiş xərclər;
- təmirin dəyəri (bərpa işlərinin aparılması) - hazırkı Qaydaların 8.4.9.-cu bəndində göstərilən xərclər istisna olunmaqla, bərpa xərcləri həcmində;
- qoşqu, konteyner avadanlığının daşınması, sökülməsi və quraşdırılması üzrə xərclər.

26.2.4. Sığortalının xərclərinin ödənilməsi ilə əlaqədar olaraq:

a) zərərlərin aşağı salınması məqsədilə sığorta hadisəsi baş verdiyi zaman çəkilən zəruri xərclər.

Bu cür xərclər, hətta müvafiq tədbirlərin nəticəsindən asılı olmayaraq müqavilə üzrə müəyyən olunmuş sığorta məbləğindən artıq ola bilməz.

Əgər Sığorta müqaviləsi ilə digər hallar nəzərdə tutulmazsa, Sığortaçının ödəməli olduğu zərərlərin azaldılması məqsədilə çəkilən xərclər sığorta məbləğinin 10%-indən (on faizindən) çox olmamaq şərtlə ödənilir;

b) sığorta hadisəsi baş verdiyi zaman zərərlərin aşağı salınması məqsədilə Sığortalının çəkdiyi xərclərinin ödənişi şəxslərin iddiaları (sığorta ödəmələri) tənzimləndikdən sonra həyata keçirilir.

26.3. Əgər Sığortalı yazılı razılıq əsasında və Sığortaçı ilə razılaşdırılmış ölçüdə (yazılı formada) vurulmuş zərərin əvəzini özü ödəmiş olarsa, bu zaman ödəniş Faydalanan şəxsin zərərin ödənilməsi üzrə tələblərinin Sığortalı tərəfindən təmin edilməsi barədə tələb olunan qaydada rəsmiləşdirilmiş yazılı bildiriş, habelə hazırkı Qaydaların 25-ci maddəsində sadalanan sənədlər onun tərəfindən təqdim olunduğu halda sığortalıya ödənilə bilər.

26.4. Bir sığorta hadisəsi nəticəsində zərər bir neçə faydalanan şəxsə vurularsa və zərərin ümumi həcmi sığorta məbləğini və ya məsuliyyət limitini ötdüyü halda, sığorta ödənişi faydalanan şəxslərə həmin sığorta məbləğinin hər bir faydalanan şəxsə dəymiş zərəərə mütənasib olan həcmdə verilir.

26.5. Sığorta müqaviləsində azadolma məbləği nəzərdə tutulduğu halda, sığorta ödənişi azadolma məbləği çıxılmaqla ödənilir.

26.6. Sığorta ödənişinin verilməsi zamanı Sığortaçı sığorta ödənişi məbləğindən Sığortalının ona ödəməli olduğu, vaxtı çatmış və ya gecikdirilmiş sığorta haqqı məbləğini tutmaq hüququna malikdir.

26.7. Bu Qaydaların 25-ci maddəsində nəzərdə tutulan sənədlərdən sonuncusunun sığortaçıya daxil olduğu tarixdən 7 iş günündən gec olmayaraq sığortaçı sığorta ödənişini verməli, yaxud sığortalıya, sığorta olunana və ya faydalanan şəxsə sığorta ödənişinin verilməsindən imtina haqqında yazılı şəkildə əsaslandırılmış bildiriş təqdim etməlidir.

26.8. Qanunvericilikdə və ya bu Qaydalarda nəzərdə tutulmuş əsaslar aşkar olunduqda və ya əmələ gəldikdə, Sığortaçı verilmiş sığorta ödənişinin geri qaytarılması tələbini irəli sürmək hüququna malikdir.

Maddə 27. Sığorta ödənişinin verilməsindən imtinanın əsasları

27.1. Sığortaçı sığorta ödənişinin verilməsindən aşağıdakı hallarda imtina edir:

27.1.1 Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinin 923.1-ci maddəsinin tələblərinə əməl edilməməsi nəticəsində sığortaçının hadisənin sığorta hadisəsi olub-olmamasını müəyyənləşdirmək imkanından məhrum olması;

27.1.2. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinin, Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətlər Məcəlləsində və Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində nəzərdə tutulmuş məsuliyyəti istisna edən hallardan başqa, sığortalının, müvafiq hallarda zərərçəkənin müvafiq hadisənin baş verməsinə yönələn qəsdən etdiyi hərəkəti və ya hərəkətsizliyi, habelə hadisə ilə birbaşa səbəb əlaqəsində olan qəsdən cinayət törətməsi;

27.1.3. müqavilə ilə hərbi risklərin sığortalanması nəzərdə tutulmadıqda hadisənin baş verməsinin hərbi əməliyyatlar və ya hərbi xarakterli tədbirlər hesab edilən halların nəticəsi olması;

27.1.4. sığortalının sığortalanmış əmlaka dəyən zərərin qarşısını almaq və ya həcmi azaltmaq üçün lazımı və mümkün tədbirləri görmək iqtidarında olduğu halda, həmin tədbirləri qəsdən görməməsi; bu zaman sığorta ödənişindən o həcmdə imtina edilə bilər ki, sığortalı mümkün tədbirləri görmüş olsaydı, zərərin miqdarı həmin həcmdə azalmış olardı;

27.1.5. Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 935.3-cü maddəsi nəzərə alınmaq şərtilə, zərər dəymiş əmlakın sığortaçıya təqdim edilməsi ilə bağlı Məcəllənin 925.5-ci maddəsinə riayət edilməməsinin sığortaçını zərərin həcmi müəyyənləşdirmək imkanından tam və ya qismən məhrum etməsi;

27.1.6. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinin 935.2-ci maddəsi nəzərə alınmaqla, sığorta predmeti, həmçinin sığorta olunan şəxs və (və ya) sığorta hadisəsi barəsində sığortalının sığortaçıya qəsdən yanlış məlumat verməsi nəticəsində sığortaçının sığorta riskini qiymətləndirmək, həmçinin sığorta hadisəsinin səbəblərini və (və ya) dəyən zərərin həcmi müəyyənləşdirmək imkanından tam və ya qismən məhrum olması;

27.1.7. əmlakın sığortası üzrə sığortalı, sığorta olunan və ya faydalanan şəxsin zərərin əvəzini tam olaraq zərər dəyməsində təqsirli olan şəxsdən alması; zərərvuran zərərin əvəzini qismən ödəmiş olduqda sığorta ödənişindən ödənilmiş məbləğ həcmində imtina edilir;

27.1.8. baş vermiş hadisənin sığorta müqaviləsinə görə sığorta hadisəsi hesab edilməməsi;

27.1.9. sığorta haqqının növbəti hər hansı bir hissəsinin müqavilədə nəzərdə tutulmuş ödənilməsi müddəti başa çatdıqdan 15 gün sonra, bu Məcəllənin 903.5-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş halda isə sığortaçının müəyyən etdiyi müddətin başa çatmasından 3 gün sonra sığorta hadisəsinin baş verməsi halında sığorta haqqının müvafiq hissəsi ödənilməmiş olduqda.

Maddə 28. Sığortalının və Sığortaçının hüquqları və vəzifələri

28.1. Sığortalının hüquqları aşağıdakılardır:

28.1.1. Qanunvericiliyə uyğun olaraq, Sığortaçı haqqında məlumat əldə etmək;

28.1.2. sığorta hadisəsinin başvermə şəraitinin araşdırılmasında iştirak etmək;

28.1.3. Sığortaçının sığorta ödənişini verməkdən imtina etməsi ilə bağlı qərarından şikayət etmək;

28.1.4. Qanunvericiliyə və hazırkı Qaydalara müvafiq şəkildə sığorta müqaviləsini vaxtından əvvəl xitam verilməsini tələb etmək.

28.2. Sığortalının vəzifələri aşağıdakılardır:

28.2.1. sığorta haqqını (haqlarını) vaxtında və tam həcmdə ödəmək;

28.2.2. sığorta müqaviləsi bağlanan zaman ona məlum olan, sığorta riskinin qiymətləndirilməsi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən bütün vəziyyətlər, habelə sığorta obyektinə əlaqədar bağlanmış bütün sığorta müqavilələri barədə Sığortaçıya məlumat vermək;

28.2.3. Sığortalıya sığorta hadisəsinin baş verməsinə gətirib çıxara bilən hadisə barədə məlumat çatan kimi bu zaman sığorta hadisəsi barədə hökmən əlavə yazılı xəbərdarlıq təqdim etməklə onun başvermə şəraitləri barədə bütün məlum informasiyanı göstərərək, istənilən mümkün üsulla Sığortaçıya həmin hadisənin baş verməsi barədə dərhal məlumat vermək.

28.2.4. sığorta hadisəsi baş verdiyi zaman mümkün zərərlərin qarşısının alınması və (yaxud) azaldılması üzrə məqbul və mümkün tədbirlər görmək.

28.2.5. Sığortaçını üçüncü şəxslərə zərər vurulmasına səbəb olmuş hadisənin araşdırılması prosesi barədə müntəzəm surətdə məlumatlandırmaq;

28.2.6. Sığortaçının ilkin yazılı razılığı olmadan Faydalanan şəxs tərəfindən irəli sürülən tələblərin tənzimlənməsi ilə bağlı öz üzərinə bu və ya digər öhdəliklər götürməmək;

28.2.7. Sığortaçını vurulmuş zərərin kompensasiya olunması barədə irəli sürülən bütün tələb və iddialar, faydalanan şəxs tərəfindən məhkəməyə iddia ərizəsinin verilməsi barədə dərhal məlumatlandırmaq;

28.2.8. baş vermiş sığorta hadisəsi nəticəsində Faydalanan şəxsə dəymiş ziyanın ödənilməsi üzrə məhkəmə qərarının çıxarılması ilə bağlı dərhal Sığortaçını məlumatlandırmaq (sənədin əslini sonradan göndərmək şərti ilə telefon, faks, elektron poçt vasitəsilə);

28.2.9. sığorta ödənişi barədə yazılı ərizəni, sığorta hadisəsinin baş verməsini və dəymiş zərərin miqdarını təsdiq edən bütün zəruri sənədləri (hazırkı Qaydaların 25-ci maddəsində nəzərdə tutulan) Sığortaçıya təqdim etmək;

28.2.10. sığorta hadisəsi baş verdiyi zaman Sığortalının digər sığorta şirkətləri ilə daşıyıcının/ekspeditorun mülki məsuliyyətinin sığortalanması üzrə bağladığı bütün qüvvədə olan müqavilələr barədə Sığortaçıya yazılı məlumat vermək;

28.2.11. sığorta müqaviləsinə əlavə olunan təlimatlara, habelə Sığortaçının digər yazılı göstərişlərinə əməl etmək.

28.3. Sığortaçının aşağıdakı hüquqları var:

28.3.1. sığortaya qəbul olunan risk barədə Sığortalı tərəfindən təqdim edilmiş məlumatı yoxlamaq;

28.3.2. Sığorta müqaviləsi bağlanarkən sığortalıya məlum olan, habelə sığortaçının yazılı surətdə tələb etdiyi və müqavilədən imtina etmək, yaxud onu məzmunu dəyişdirilmiş şəkildə bağlamaq qərarına təsir göstərə bilən bütün hallar barədə sığortalıdan məlumatları tələb etmək. Əgər müqavilə bağlandıqdan sonra Sığortalının Sığortaçıya sığorta hadisəsinin baş verməsi ehtimalının və mümkün zərərlərin ölçüsünün müəyyən olunması üçün mühüm əhəmiyyət kəsb etmiş ona məlum olan şəraitlər barədə bilə-bilə yalan məlumatlar verdiyi müəyyən olunduğu təqdirdə bağlanmış sığorta müqaviləsinin qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada qüvvədən düşmüş hesab olunduğunu tələb etmək.

28.3.3. sığorta müqaviləsinə xitam verilməsini və Sığortalı tərəfindən sığorta haqlarının, o cümlədən əlavə sığorta haqqının ödənilməsi üzrə öhdəliklərin icra olunmaması, yaxud da lazımınca icra olunmaması hallarında ona xitam verilməsi səbəbindən yaranan zərərlərin ödənilməsini tələb etmək;

28.3.4. sığorta hadisəsinin səbəblərini və baş vermə şəraitlərini müstəqil surətdə aydınlaşdırmaq;

28.3.5. korlanmış əmlakın müayinəsində iştirak etmək;

28.3.6. vurulmuş ziyanın ödənilməsi ilə bağlı məsələlərdə Sığortalı adından və onun tapşırığı ilə çıxış etmək;

28.3.7. Sığortalının tapşırığı ilə öz üzərinə Sığortalı adından məhkəmə orqanlarında işlərin aparılmasında iştirak etmək, habelə Faydalanan şəxs tərəfindən irəli sürülən iddia tələbləri ilə bağlı bəyanatlar vermək (lakin sığortaçının bu hərəkətləri onun tərəfindən özünün sığorta ödənişini həyata keçirmək öhdəliyinin tanınması kimi qiymətləndirilə bilməz);

28.3.8. qanunla müəyyən olunmuş qaydada Sığortalıya qarşı irəli sürülən tələblərin ölçüsünü təkzib etmək;

28.3.9. olmadığı təqdirdə sığorta hadisəsinin baş verməsi faktının müəyyən olunmasını və vurulmuş zərərin miqdarının təyin edilməsini qeyri-mümkün edən konkret şəraitlər nəzərə alınmaqla, kommersiya sirri olan məlumatlar da daxil olmaqla Sığortalıdan əlavə məlumat və informasiya tələb etmək;

28.3.10. Sığortalı tərəfindən hazırkı sığorta qaydaları və sığorta müqaviləsinin şərtləri pozulduğu hallarda sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verilməsi;

28.3.11. Qanunvericiliklə nəzərdə tutulan digər hərəkətləri yerinə yetirmək.

28.4. Sığortaçının vəzifələri aşağıdakılardır:

28.4.1. sığorta müqaviləsi bağlanan zaman Sığortalını hazırkı Qaydalarla və avtomobillə yük daşıyıcısının/ekspeditorun mülki məsuliyyət sığortası müqaviləsinin şərtləri ilə tanış etmək;

28.4.2. hazırkı Qaydaların 26.7-ci bəndində müəyyən olunmuş müddətdə sığorta hadisəsinin sığorta hadisəsi kimi təsdiqlənməsi, yaxud təsdiqlənməməsi barədə qərar qəbul etmək.

28.4.3. sığorta hadisəsi üzrə zərər faktı, səbəbləri və miqdarı barədə məsələlərin tənzimlənməsi üçün bütün

zəruri sənədlər Sığortalı və Faydalanan şəxs tərəfindən təqdim olunduqdan sonra sığorta aktı tərtib etmək və qanunvericilikdə müəyyən olunmuş müddətdə sığorta ödənişini həyata keçirmək;

28.4.4. Sığortalının əmlak vəziyyəti, sığorta obyektinin vəziyyəti, şərtləri və xüsusiyyətləri barədə məlumatları habelə qanunvericilik aktları ilə ziddiyyət təşkil etmədiyi təqdirdə, sığorta müqaviləsinin bağlanması ilə əlaqədar olaraq bildirilən digər məxfi məlumatı açıqlamamaq.

28.5. Sığortalı və Sığortaçı biri-biri ilə münasibətdə həm də qanunvericiliyin və bu Qaydaların müddəalarından irəli gələn digər hüquq və vəzifələrə malik ola bilərlər.

Maddə 29. Sığorta müqaviləsinin şərtlərinin yerinə yetirilməməsinə görə tərəflərin məsuliyyəti

Sığorta müqaviləsinin şərtlərinin yerinə yetirilməməsinə və ya lazımı qaydada yerinə yetirilməməsinə görə tərəflər qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.

Maddə 30. Mübahisələrin həlli qaydası

Bu Qaydalar əsasında bağlanmış sığorta müqaviləsindən irəli gələn mübahisələr Sığortaçı ilə Sığortalı arasında danışıqlar yolu ilə, tərəflər razılığa gələ bilmədikdə isə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada həll edilir.

Maddə 31. Avtomobillə yük daşıyıcısının məsuliyyətinin sığortalanmasının əlavə şərtləri

31.1. Daşıyıcı qismində çıxış edən Sığortalının mülki məsuliyyət riskinin sığortalanması daşıma fəaliyyətini həyata keçirilməsinə lisenziya olduğu şərtlər daxilində həyata keçirilən daşımalara şamil edilir (əgər lisenziyalaşdırma tələbi mövcud qanunvericiliklə müəyyən olunmuşdursa);

31.2. Barələrində sığorta müqaviləsinin bağlandığı nəqliyyat vasitələrinin tərkibinin kəmiyyət və (yaxud) keyfiyyət etibarilə dəyişdirilməsi məqsədilə Sığortalı nəqliyyat vasitələrinin yeni siyahısını əlavə etməklə Sığortaçıya yazılı şəkildə məlumat verir. Göstərilən dəyişikliklər Əlavə razılaşma rəsmiləşdirmək yolu ilə tərəflərinin razılığı əsasında həyata keçirilir və bu zaman Sığortaçı əlavə sığorta haqqı tələb etmək hüququna malikdir.

Maddə 32. Ekspeditorun məsuliyyətinin sığortalanmasının əlavə şərtləri

32.1. Ekspeditor qismində çıxış edən Sığortalının fəaliyyətinə yükün daşınması ilə bağlı xidmətlərin təşkil olunması və (yaxud) yerinə yetirilməsi daxildir. Sığortalının həyata keçirdiyi fəaliyyəti barəsində məlumat sığorta müqaviləsində (sığorta şəhadətnaməsində) göstərilir. Bu zaman mal-nəqliyyat qaiməsində ekspeditor qismində sığortalı, daşıyıcı qismində isə Sığortalının daşıyıcı-kontragenti göstərilməlidir.

Sığorta təminatı nəqliyyatla göndərmə müqaviləsi üzrə cəlb olunmuş, daşıma fəaliyyətini həyata keçirməyə dair lisenziyası olan Sığortalı və (yaxud) daşıyıcılar tərəfindən həyata keçirilən daşımalara şamil olunur (əgər lisenziyalaşdırma tələbi qanunvericiliklə müəyyən olunmuşdursa). Yuxarıda göstərilən lisenziya dayandırıldığı, ləğv edildiyi və ya qüvvədə olma müddəti başa çatdığı zaman ekspeditor qismində çıxış edən Sığortalının məsuliyyət sığortası lisenziyanın dayandırıldığı, ləğv edildiyi və ya qüvvədə olma müddəti başa çatdığı andan həyata keçirilən daşımalara şamil edilmir.

32.2. Hazırkı Qaydalara əsasən, Sığortalının aşağıdakılar vasitəsilə həyata keçirilən nəqliyyat-ekspeditor xidmətləri ilə bağlı mülki məsuliyyət riskinin sığortalanması nəzərdə tutula bilər:

- a) əlavə nəqliyyat-ekspeditor xidmətlərinin göstərilməsi yolu ilə;
- b) öz, yaxud icarəyə verilmiş nəqliyyat vasitələri ilə (hazırkı Qaydaların 2.3-cü bəndinə müvafiq olaraq);
- c) Sığortalının daşıyıcılarım-kontragentlərini cəlb etməklə; "Sığortalı tərəfindən barələrində sığortanın həyata keçirildiyi daşıyıcılar qismində cəlb olunan nəqliyyat təşkilatlarının siyahısı" Əlavəsi tərtib olunduğu zaman Sığortalı daşıyıcının adını, hüquqi ünvanını, əlaqə telefonunu və sığorta şirkətinin adını göstərməklə (əgər qəbul oluna biləndirsə) daşıyıcıda qüvvədə olan mülki məsuliyyət sığortası barədə hər

hansı bir müqavilənin olması ilə bağlı məlumatları göstərməlidir.

ç) subekspeditorları cəlb etməklə; “Sığortalı tərəfindən barələrində sığortanın həyata keçirildiyi daşıyıcılar qismində cəlb olunan nəqliyyat təşkilatlarının siyahısı” Əlavəsi tərtib olunduğu zaman, Sığortalı subekspeditorun adını, hüquqi ünvanını, əlaqə telefonunu və sığorta şirkətinin adını göstərməklə (əgər qəbul oluna biləndirsə) subekspeditor qüvvədə olan mülki məsuliyyət sığortası barədə hər hansı bir müqavilənin olması ilə bağlı məlumatları göstərməlidir.

d) konkret, o cümlədən nümunəvi nəqliyyat-ekspeditor müqavilələrinin şərtləri əsasında; Bu halda Sığortalı sığorta haqqında ərizəyə nəqliyyat-ekspeditor müqavilələrinin (öz sifarişçiləri ilə) və daşıma müqavilələrinin (daşıyıcılarla) möhürlə təsdiqlənmiş nümunəvi formalarını əlavə etməlidir.

Ekspeditor fəaliyyətinin sığortalanmasının həyata keçirilməsi zamanı istifadə olunan yuxarıda göstərilən müqavilə formaları Sığortaçı tərəfindən imzalanır. Sığortalı və Sığortaçı tərəfindən imzalanmış nümunəvi nəqliyyat-ekspeditor müqaviləsi formaları sığorta müqaviləsinin ayrılmaz hissəsi olurlar.

32.3. Hazırkı Qaydaların 32.2-ci bəndinə uyğun olaraq, Sığortalının öhdəlikləri üçüncü şəxslər tərəfindən icra olunduğu zaman Sığortalı cəlb olunmuş üçüncü şəxsləri Sığorta müqaviləsinin şərtləri ilə tanış etməlidir.

32.4. Barələrində sığortanın həyata keçirildiyi (hazırkı Qaydaların 32.2-ci bəndi) nəqliyyat vasitələrinin tərkibində kəmiyyət və (yaxud) keyfiyyət etibarilə, habelə cəlb olunan daşıyıcıların və subekspeditorların siyahısında dəyişikliklər baş verdiyi halda, Sığortalı nəqliyyat vasitələrinin, daşıyıcıların və subekspeditorların yeni siyahısını əlavə etməklə Sığortaçıya yazılı şəkildə məlumat verir. Göstərilən dəyişikliklər Əlavə razılaşma tərtib etmək yolu ilə Sığorta müqaviləsi üzrə tərəflərin razılığı əsasında həyata keçirilir və bu zaman Sığortaçı sığorta haqqının yenidən hesablanmasını aparmaq hüququna malikdir.